

Schematherapie

Basis- en vervolgcursus 2020

50-uurs basis- en vervolgcursus

Draaiboek

Docent:en:

Lieske Sonneveldt
Niels van de Ven

Inleiding

Schematherapie is een behandelvorm die ontwikkeld is door Jeffrey E. Young en zijn collega's voor mensen met persoonlijkheidsproblematiek. Het uitgangspunt is dat ieder kind dezelfde basisbehoeften heeft. In de interactie tussen het kind, met zijn eigen temperament en aanleg, en zijn omgeving kan stagnatie in de ontwikkeling ontstaan als zich beschadigende omstandigheden voordoen of er onvoldoende respons is op datgene wat het kind nodig heeft. Deze stagnatie kan leiden tot de ontwikkeling van persoonlijkheidsproblematiek in de volwassenheid. De volwassene is dan onvoldoende in staat de taken des levens aan te gaan en uit te voeren, de coping schiet tekort. De behandeling met Schematherapie richt zich op het herkennen van de eigen 'valkuilen' en het herkennen en kunnen reageren op de eigen behoeften. Er wordt een cesuur aangebracht tussen wat in het verleden heeft plaats gevonden en wat nu nodig is: het vergroten van vaardigheden met als uiteindelijk doel de ontwikkeling van 'de Gezonde Volwassene'.

Schematherapie richt zich op het ontwikkelen van de 'Gezonde Volwassene', het vervullen van de basisbehoeften binnen realistische grenzen. De gehele cursus door is dit het leidend principe. In de kindertijd zijn basisbehoeften onvoldoende vervuld als gevolg van onaangename frustratie, traumatisering, verwenning, of identificatie. De cliënt heeft een coping ontwikkelt waarmee hij onvoldoende zorg heeft voor zijn emotionele huishouding zich uitend in gedrag dat ongewenst (in de zin van slechte zelfzorg), beschadigend of destructief is. In Schematherapie leert de cliënt de basisbehoeften te herkennen, ontwikkelt hij vaardigheden om in zijn huidige leven op een adequate manier om te gaan en te handelen naar wat hij nodig heeft (zijn basisbehoeften) binnen de mogelijkheden die er zijn (realistische grenzen).

In de Schematherapie worden inzichten, methoden en technieken die zijn ontleend aan verschillende scholen, zoals de hechtingstheorie, cognitieve gedragstherapie en experiëntiële therapieën, geïntegreerd in een allesomvattend model, gerelateerd aan het meest prominente actuele psychologische paradigma, het cognitieve model. (Arntz en Jacob, 2012)

Schematherapie is ontwikkeld voor de behandeling van volwassenen en wordt steeds vaker toegepast bij adolescenten. Schema's ontwikkelen zich vanaf de vroege jeugd en worden in de adolescentie al zichtbaar.

Schematherapie wordt toegepast bij persoonlijkheidsproblematiek en bij hardnekkige klachten in het toestandsbeeld, die met de gebruikelijke behandeling onvoldoende verbeteren. Met behulp van het modusmodel en de schemaconceptualisatie wordt op een andere manier gekeken naar de in standhoudende factoren. De klacht wordt benaderd vanuit de ontwikkeling van de cliënt en gezien als coping om zichzelf 'staande te kunnen houden'. Veel cliënten met persoonlijkheidsproblematiek hebben traumatische ervaringen in hun leven meegemaakt. Deze klachten worden o.a. behandeld met imaginatie met rescripting, een krachtige techniek met goede resultaten.

Doel

Na afloop van deze cursus:

- Heb je inzicht in de schematheorie: de theorie over basisbehoeften, wat schema's, copingstrategieën en modi zijn, hoe deze ontstaan en zich verder ontwikkelen en bestendigen.
- Kun je een casusconceptualisatie en een behandelplan opstellen;
- Ben je in staat de werkrelatie met een cliënt met persoonlijkheidsproblematiek te hanteren volgens de principes van limited reparenting, empathische confrontatie en limit setting;
- Kun je vanuit het modusmodel interventies toepassen bij destructieve gedragingen/ ongezonde gewoontes, zoals bijvoorbeeld automutilatie of impulscontroleproblemen;
- Heb je geoefend met de verschillende behandeltechnieken, zoals cognitieve technieken, experiëntiële technieken en gedragsexperimenten individueel en in de groep;
- Heb je zicht op je eigen schema's en coping en heb je een idee gevormd over wat het effect hiervan kan zijn in de samenwerking met een cliënt met persoonlijkheidsproblematiek.

Voorwaarden aan deelnemende cursisten

Aan deze cursus kan worden deelgenomen als de cursist aan de volgende voorwaarden voldoet:

- a. BIG-registratie als gz-psycholoog, psychotherapeut, klinisch psycholoog of psychiater, dan wel in opleiding zijnde daartoe;
- b. gewoon lidmaatschap van een specialistische psychotherapievereniging, dan wel in opleiding zijnde daartoe;
- c. registratie als vaktherapeut in het Register Vaktherapeutische Beroepen.

Per cursusgroep mag een beperkt aantal overige hbo'ers en masterpsychologen (niet in opleiding tot gz-psycholoog of psychotherapeut) deelnemen. Voorwaarden daarvoor is dat:

- a. zij in hun werksituatie samenwerken met BIG-geregistreerde schematherapeuten die als senior of supervisor zijn ingeschreven in het Register schematherapeut;
- b. supervisie en intervisie georganiseerd zijn;
- c. zij wat betreft klinische vaardigheden een niveau hebben in het werken met persoonlijkheidsstoornissen en ernstige As I stoornissen, dat voldoende is om de cursus met succes te kunnen volgen.

De docent beoordeelt vóór de cursus of iemand voldoet aan deze voorwaarden.

Omdat deze cursus een vervolgcursus is voor de registratie tot cognitief gedragstherapeut is het zeer wenselijk dat de cursist een basiscursus cognitieve gedragstherapie heeft gevolgd.

Groepsgrootte

Er kunnen maximaal 14 cursisten aan de cursus deelnemen.

Docenten

Drs. M.E. (Lieske) Sonneveldt, klinisch psycholoog/psychotherapeut. Zij is o.a. werkzaam in het Academisch Angstcentrum van Altrecht en m.n. binnen de specialistische traumabehandeling.

Lieske Sonneveldt is supervisor voor de Vereniging Schematherapie en voor de Vereniging voor Gedragstherapie en Cognitieve therapie (VGCT).

E-mailadres: isonneveldt@casema.nl

Niels van de Ven werkt sinds 2005 in de geestelijke gezondheidszorg en is wettelijk (BIG) geregistreerd als Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut. Niels is werkzaam bij de Singel Psychotherapie.

Niels is supervisor voor de vereniging Schematherapie, supervisor en leertherapeut bij Vereniging voor Gedragstherapie en Cognitieve Therapie (VGCT), docent aan de Radboud Universiteit (RCSW) bij de opleiding tot Gezondheidszorgpsycholoog en lid van Landelijke Vereniging voor Vrijgevestigde Psychologen & Psychotherapeuten (LVVP)

Werkwijze

De cursist bestudeert voorafgaand aan de bijeenkomst de opgegeven literatuur. De docent geeft uitleg over de verschillende behandelprincipes en technieken, en demonstreert deze aan de hand van videomateriaal of life rollenspel. Er is veel tijd ingeruimd voor het oefenen met de Schematherapie technieken, deels in kleine subgroepen en deels plenair.

Aan het begin van de cursus zullen intervisiegroepjes samengesteld worden om tussentijds opdrachten uit te werken, te oefenen, ervaringen uit te wisselen en elkaar tot steun te zijn bij het opstarten van schematherapie in de eigen praktijk. De intervisie kan deels tijdens de cursus, en deels tussen cursusedagen plaatsvinden.

Om zicht te krijgen op de eigen 'valkuilen' wordt de Schemavragenlijst en de Modi-vragenlijst **voorafgaand aan de eerste bijeenkomst** ingevuld en wordt tijdens de cursus een eigen casusconceptualisatie gemaakt. De resultaten worden besproken in kleine subgroepen/intervisiegroep tijdens de eerste bijeenkomst.

De tijdsinvestering per bijeenkomst is circa 8 uur (literatuurstudie en opdrachten)

Literatuur (totaal 400 blz.)

- Arntz, A. & Jacob, G. (2012), *Schematherapie. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Nieuwezijds, ISBN 9789057123542.
- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2013). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. ISBN 9789031343355
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. ISBN 9789036809504
- Reubsaet, R.J. (2018). *Schematherapie: werken met fases in de klinische praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, ISBN 9789036821148

Aanvullende literatuur:

- Arntz, A. (2011). Imagery rescripting for personality disorders. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18, 466-481.
- Arnoud Arntz*, Anoenk Weertman, Treatment of childhood memories: theory and practice, *Behaviour Research and Therapy* 37 (1999) 715-740.
- Driessen, A. & ten Broeke, E (2014). Schematherapie en EMDR gecombineerd bij complexe PTSS. *Gedragstherapie*, 47, 232-249.
- Farrell, J. and Shaw, I.: *Group Schema Therapy*, Hfd. 3: Using the Therapeutic Factors of Groups to Catalyze and Augment Schema Therapy Interventions (blz. 22 t/m 36)
- Hummel, L en Driessen A, Traumabehandeling met het schemamodusmodel en EMDR, uit *Gedragstherapie* september 2018 (blz 186-206)
- Jackie June ter Heide, Rolf Kleber en Trudy Mooren, Complex trauma en complexe PTSS: Wat is het en wie heeft het *Tijdschrift voor Psychotherapie* 2014 (blz 347-359)
- Loose, C., Graaf, P. & Zarbock, G. *Schematherapie met kinderen en jongeren*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds,
  - H.1 Basisprincipes van de schematherapie bij kinderen en jongeren. (blz.1 – 5)
- Raabe, Sandra e.a. imagery rescripting as stand-alone treatment fort posttraumatic stress disorder related to childhood abuse, *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry* (blz 170-176)
- Renner, F., Arntz, A., Leeuw, I., Huibers, M. *Behandeling van chronische depressie met schematherapie*, *Tijdschrift voor Psychotherapie* Uitgave 4/2014
- Sprey, A. (2015). *Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen*. Houten: Bohn Stafleu en van Loghum,
  - H.3 De therapeutische relatie bij persoonlijkheidsstoornissen: zelfanalyse en functieanalyse (blz.145 -161)
- Voncken, Marisol, Remco van der Wijngaarden en Hannie van Genderen, *Angstbehandeling bij patiënten met een comorbide persoonlijkheidsstoornis*, uit *Gedragstherapie* december 2013 (blz. 287-302)
- Vreeswijk, M. van, Broersen, J. & Nadort, M.M. (2008). *Handboek Schematherapie, theorie, praktijk en onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
  - Hoofdstuk 5: Gebruik van experiëntiële technieken voor diagnostiek. A. Weertman (blz. 47 t/m 56)

Aanbevolen werkboeken en literatuur voor cliënten:

- Genderen, H., Jacob, G. & Seebauer (2012) *Patronen doorbreken. Negatieve gevoelens en gewoonten herkennen en veranderen*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Muste, E., Weertman, A. & Claassen, A.M. (2009). *Werkboek Klinische Schematherapie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Fassbinder, E., Schweiger, U. & Jacob (2018). *Therapieboek Schematherapie*. Nieuwezijds Uitgeverij, Amsterdam.

- Vreeswijk, M. en Broersen, J., (2017). Werkboek kortdurende In M. Vreeswijk (red). *Handboek Schematherapie: experiëntiële technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Beeldmateriaal

In de cursus zal gebruik gemaakt worden van:

- Schematherapie voor de Borderline persoonlijkheidsstoornissen (2005). Marjon Nadort. (www.schematherapie.nl)
- Schematherapie voor cluster B en C persoonlijkheidsstoornissen. Schema Therapy: working with modes (2010). Remco van der Wijngaart en David Bernstein. (www.schematherapy.nl)
- Schematherapie Stap voor Stap. Remco van der Wijngaart en Hannie van Genderen (www.schematherapy.nl)
- DVD-box: Group Schema Therapy (Zarbock, Rahn, Farrell & Shaw). Te verkrijgen ; STIM-INDPLS@SBCGLOBAL.NET.

Vragenlijsten en formulieren

Downloads van te gebruiken formulieren en vragenlijsten zijn te vinden op www.schematherapie.nl

Toetsing, certificaat, accreditatie

- De cursist moet een voldoende behalen op de literatuurtoets (open vragen) in de tweede bijeenkomst.
- De cursist moet kunnen aantonen de huiswerkopdrachten te hebben gemaakt.
- De cursist heeft voldaan aan de eisen van de eindopdracht basiscursus en vervolgcursus. Zie 'Eindopdracht basiscursus' en 'Eindopdracht vervolgcursus'. Deze eindopdracht moet door de docent als minimaal 'voldoende', een 6, zijn beoordeeld.
- Deelnemers ontvangen een certificaat op basis van aanwezigheid (minimaal 75%) en actieve deelname. Voor een certificaat met accreditatie is minimaal 90% aanwezigheid, actieve deelname en een voldoende op de toetsen vereist. Tot maximaal 10% afwezigheid wordt van de cursist verwacht een vervangende opdracht te doen. Deze opdracht bestaat uit een korte samenvatting met een link naar de eigen praktijk van de te lezen literatuur (maximaal één A4) en een verslag van het uitvoeren van een techniek van de betreffende cursusdag (maximaal één A4).

Eindopdracht basiscursus Casusconceptualisatie

De eindopdracht is een uitgeschreven casusverslag van een cliënt waarin zijn opgenomen: de achtergrondgegevens van de patiënt, DSM 5 classificatie, beschrijving van de problematiek, belangrijkste schema's en modi en de ontstaansgeschiedenis daarvan, een casusconceptualisatie (schemamodel en modimodel), een analyse van de interactie van de schema's van de therapeut en de patiënt (bijvoorbeeld uitgewerkt in een functieanalyse), doelen en een behandelplan. De casusconceptualisatie (schemamodel en modimodel) wordt tevens grafisch weergegeven. De cursist maakt daarbij gebruik van in de cursus aangereikte formats.

Deze opdracht wordt per e-mail bij de docent uiterlijk een week voor de vierde bijeenkomst ingeleverd. De cursist krijgt feedback op deze opdracht, eventuele aanvullingen en aanpassingen worden uiterlijk 2 weken na de vierde bijeenkomst verwerkt en bij de docent ingeleverd.

Voorstel inhoudsopgave:

1. Achtergrondgegevens:
  - Aanmelding en hulpvraag
  - Samenvatting anamnese/intake
2. Beschrijvende diagnose
3. DSM 5 classificatie
4. Format: Onderzoeksschema in zijn geheel uitwerken
5. Behandelplan met technieken
6. Beschrijving van welke informatiebronnen gebruik is gemaakt om de schema's en modi te bepalen
7. Analyse therapeutische relatie,
  - Met plan hoe om te gaan met valkuilen die voorspeld worden.

De volgende literatuur, naast de handboeken van Young en Arntz/Jacob, kan gebruikt worden:

- Loeb, E. (2016). Het versterken van de 'Gezonde volwassene' in cliënten. Een handleiding voor de casusconceptualisatie in schematherapie. *PsychoPraktijk*, nr 3 2016, 21-27.
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 5. Een integratief model voor de casusconceptualisatie in Schematherapie. Els Loeb (blz. 71 t/m 85)
  - Hoofdstuk 9. Het behandelplan: de Gezonde volwassene ontwikkelen. Els Loeb (blz. 127 t/m 140)

M.b.t. aanleg en temperament kind, naast Young blz. 13, zie ook

- Loose, C., Graaf, P. & Zarbock, G. *Schematherapie met kinderen en jongeren*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds
  - H.1 Basisprincipes van de schematherapie bij kinderen en jongeren. (blz. 1 – 5)

M.b.t. therapeutische relatie:

- Sprey, A. (2015). *Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen*. Houten: Bohn Stafleu en van Loghum
  - H.3 De therapeutische relatie bij persoonlijkheidsstoornissen: zelfanalyse en functieanalyse (blz. 145 -161)

Eindopdracht vervolgcursus demonstratie van een schematherapeutische techniek

Tijdens de laatste bijeenkomst laat je een video-opname zien waarin je een stoelentechniek toepast of een imaginatie-oefening uitvoert. De oefening mag uitgevoerd worden in een realistische therapiesetting (met een cliënt) of met een bekende of collega. Het gaat erom dat je laat zien wat je geleerd hebt in de cursus en dat je dit kan toepassen op een adequate manier. Indien het niet anders kan is het ook mogelijk om live één van de technieken te laten zien in de laatste bijeenkomst.

Iedere cursist krijgt 30 minuten. Daarin wordt de opname gezamenlijk bekeken en nabesproken.

Vorbereiding:

- Maak tijdig een opname
- Bekijk de opname en vul de Schema Therapy Rating Scale in
- Kies uit de opname een fragment van maximaal 10 minuten die je tijdens de bijeenkomst wil laten zien
- Benoem drie punten waar je tevreden over bent
- Benoem een bespreekpunt of leervraag

Evaluatie cursus

Om voor accreditatie in aanmerking te komen dienen zowel de cursus als de docent geëvalueerd te worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een evaluatieformulier. In dit evaluatieformulier wordt de cursus geëvalueerd met betrekking tot de inhoud en de opzet/lesopbouw van de cursus en de docent geëvalueerd ten aanzien van de volgende competenties: inhoudelijk deskundigheid, didactisch vaardigheid en model in limited reparenting.

De evaluatie van de cursus en de docent dienen minimaal met een 'voldoende' beoordeeld zijn.

Data en tijden

De cursusdag begint om 9.30 uur en eindigt om 16.45 met een lunchpauze van 45 minuten.

De cursus vindt plaats op vrijdag:

- 10 januari, 24 januari, 7 februari, 21 februari (basiscursus)
- 13 maart, 27 maart, 17 april, 15 mei (vervolgcursus)
- 29 mei (afronding eindopdracht)

Bijeenkomst 1

Onderwerpen:

- Inleiding schematherapie, achtergronden en onderzoeksresultaten Schematherapie:
  - de basisbehoeften
  - de schema's
  - de modi
  - coping
  - de therapeutische relatie: limited reparenting en empathische confrontatie
- casusconceptualisatie: schemamodel en modusmodel, inclusief gebruik vragenlijsten
- kennismaking experiëntiële technieken
- eigen schema's en modi

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist theoretische kennis over Schematherapie verworven:
  - de basisbehoeften
  - de schema's: theoretisch concept, het ontstaan, indeling in domeinen naar basisbehoeften, herkennen van schema's in de problematiek
  - de modi: theoretisch concept, de basismodi en het basismodel, herkennen van modi in hier en nu, modimodellen bij diverse persoonlijkheidsproblematiek (cluster B en C)
  - coping in het schemamodel: overgave, vermijding en overcompensatie én coping in het modusmodel: de overlevingsmodi
  - de therapeutische relatie: limited reparenting, empathische confrontatie en limitsetting

(Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modusmodel en behandelplan)

2. weet de cursist welke vragenlijsten gebruikt kunnen worden en hoe een casusconceptualisatie opgezet kan worden in Schematherapie

(Behandeling)

3. kan de cursist benoemen wat specifiek is voor de therapeutische relatie in Schematherapie:
  - heeft de cursus kennis gemaakt met 'limited reparenting'
  - en geoefend met empathische confrontatie
4. heeft de cursist kennis gemaakt/geoefend met verschillende therapeutische technieken
  - cognitieve-, gedrags- en experiëntiële technieken
5. heeft de cursist eigen schema's en modi in kaart gebracht

Literatuur (142 blz., de tweede bijeenkomst is minder literatuur opgegeven):

- Arntz, A. & Jacob, G. (2012). *Schematherapie. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Nieuwezijds.
  - Hoofdstuk 1. Uitgangspunten (blz. 5 t/m 36)
  - Hoofdstuk 2. Het modusmodel (blz. 37 t/m 82)
- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 1. Schemagerichte therapie: conceptueel model. (blz. 1 t/m 66)

Aanbevolen literatuur:

- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 2. Schema's: diagnostiek en voorlichting (blz. 67 t/m 96)

Meebrengen naar de eerste bijeenkomst:

De cursist vult voorafgaand aan de eerste bijeenkomst de Schemavragenlijst YSQ en de Schemamodivragenlijst SMI in en neemt de resultaten mee naar de eerste bijeenkomst. Deze vragenlijsten zijn te vinden op <https://www.schematherapie.nl/vragenlijsten/>

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
09.30 – 10.15	Kennismaking en uitleg programma	4	Experiëntiële techniek kennismaking
10.15 – 11.15	Inleiding schematherapie: de basisbegrippen en enkele modusmodellen	1	Presentatie docent
11.15 – 12.30	Kennismaken met schematherapie mbv film/ demonstratiefragmenten	1,3 en 4	Film bekijken en a.d.h.v. de Schema Therapy Rating Scale in subgroepjes beoordelen van deze therapiesessie en het handelen van de therapeut. Plenaire nabespreking.
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 13.30	Samenstellen intervisiegroepjes en uitleg toetsing		
13.30 – 13.45	Meetinstrumenten	2	Presentatie docent van de verschillende vragenlijsten
13.45 – 14.15	Casusconceptualisatie	2	Presentatie docent schemamodel en modusmodel, formats
14.15 – 15.15	Oefenen met opstellen casusconceptualisatie én zelfreflectie	5	Start maken met invullen van eigen casusconceptualisatie waarbij gebruik gemaakt wordt van de voor de cursus ingevulde schema- en modivragenlijsten - hoe ziet jouw coping er uit? - welke basisbehoeftes verdienen aandacht? - welke aandachtspunten zijn er voor jou als schematherapeut?
15.15 – 15.45	Empathische confrontatie	3	Demonstratie en bespreking: DVD 4.6 Empathische confrontatie n.a.v houding (5:22 min.)
15.45 – 16.30	Empathische confrontatie	3	Oefenen empathische confrontatie in subgroepen en plenaire nabespreking
16.30 – 16.45	Afronding bijeenkomst, bespreken van het geleerde	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur
- Eigen casusconceptualisatie afmaken

Opricht intervisiegroep:

- Bespreken eerste ervaringen met schematherapie in de eigen praktijk (leerdoel 1 en 2)
- Bespreken eerste ervaringen ontwikkelen van een casusconceptualisatie (leerdoel 2)
- Oefenen empathische confrontatie (leerdoel 3)
- Bespreken van voor- en nadelen eigen coping en wat dan nodig is (leerdoel 5)

Bijeenkomst 2

Onderwerpen:

- Diagnostische imaginatie
- Cognitieve technieken
- Meerstoelentechniek

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst
(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist kennis van de basisbegrippen van Schematherapie (Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)
2. heeft de cursist inzicht wanneer en hoe diagnostische imaginatie, cognitieve technieken en meerstoelen techniek gebruikt kunnen worden bij het ontwikkelen van de casusconceptualisatie

(Behandeling)

3. heeft de cursist inzicht in welke cognitieve gebruikt kunnen worden tijdens de behandeling
4. heeft de cursist kennis gemaakt met de meerstoelentechniek en een eerste ervaring opgedaan in het toepassen van de meerstoelentechniek

Literatuur (64 blz.):

- Arntz, A. & Jacob, G. (2012). *Schematherapie. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Nieuwezijds.
  - Hoofdstuk 3. Het modusmodel met de cliënt bespreken (blz. 83 t/m 89)
  - Hoofdstuk 4. De behandeling (blz. 93 t/m 105)
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 5. Een integratief model voor de casusconceptualisatie in Schematherapie. Els Loeb (blz. 71 t/m 85)
- Vreeswijk, M. van, Broersen, J. & Nadort, M.M. (2008). *Handboek Schematherapie, theorie, praktijk en onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
  - Hoofdstuk 5: Gebruik van experiëntiële technieken voor diagnostiek. A. Weertman (blz. 47 t/m 56)
- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E (2013). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 3. Cognitieve strategieën. (blz. 97 t/m 115)

Aanbevolen literatuur:

- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 3. Cognitieve strategieën. (blz. 97 t/m 116)
  - Hoofdstuk 4. Experiëntiële strategieën. (blz. 117 t/m 153)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
09.30 – 9.45	Oefening		Experiëntiële techniek
09.45 – 10.30	Terugkoppeling intervisiegroepen, ervaringen in het werken met Schematherapie en casusconceptualisatie opstellen	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking
10.30 – 11.00	Diagnostische imaginatie	2	Plenaire imaginatie-oefening (veilige plek, nare situatie deze week en doorkijkje naar vroeger)
11.00 – 11.30	Diagnostische imaginatie	2	Demonstratie en bespreking: DVD stap voor stap scene 7 Diagnostische imaginatie (13:59)
11.30 – 12.30	Diagnostische imaginatie	2	Oefenen diagnostische imaginatie in subgroepen en plenaire nabespreking
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 14.00	Toets basisbegrippen Schematherapie	1	Schriftelijke toets: open vragen
14.00 – 14.45	Cognitieve technieken	2 en 3	Presentatie en demonstratie docent: schemadagboeken en modidagboeken, flashcards
15.45 – 15.30	Cognitieve technieken	2 en 3	Oefenen in een rollenspel met het maken van een schema-/modidagboek en flashcard
15.30 – 16.00	Meerstoelentechniek: startpunt copingmodus	2 en 4	Demonstratie en bespreking DVD 1 Detached protector: multiple chair technique (10:16 min.)
16.00 – 16.30	Meerstoelentechniek: startpunt copingmodus	2 en 4	Oefenen meerstoelentechniek in subgroepen met casuïstiek cursisten en plenaire nabespreking.
16.30 – 16.45	Afronding bijeenkomst, bespreken van het geleerde	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur

Opdracht intervisiegroep:

- Bespreken van ervaringen met limited reparenting in de eigen praktijk (leerdoel 1)
- Oefenen diagnostische imaginatie (leerdoel 2)
- Bespreken van vorderingen en reflecteren op eindopdracht (leerdoel 1)

Bijeenkomst 3

Onderwerpen:

- behandelplan opzetten en uitvoeren
- fases en technieken in Schematherapie
- therapeutische relatie: limit setting
- imaginatie met rescripting

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist kennis van de basisbegrippen van Schematherapie
2. weet de cursist welke fases er tijdens de behandeling doorlopen worden en welke behandeltechnieken gebruikt kunnen worden

(Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)

3. heeft de cursist ervaren hoe imaginatie kan helpen bij het zicht krijgen op de modi

(Behandeling)

4. heeft de cursist kennis gemaakt met limit setting en een eerste ervaring opgedaan in het toepassen van limit setting
5. heeft de cursist kennis gemaakt met de imaginatie met rescripting en een eerste ervaring opgedaan in het toepassen van imaginatie met rescripting

Literatuur (98 blz.):

- Arntz, A. (2011). Imagery rescripting for personality disorders. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18, 466-481.
- Arntz, A. & Jacob, G. (2012). *Schematherapie. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Nieuwezijds.
  - Hoofdstuk 5. Coping modi overwinnen. (blz. 107 t/m 128)
  - Hoofdstuk 6. Kwetsbare kind-modi behandelen. (blz. 129 t/m 178)
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 9. Het behandelplan: de Gezonde volwassene ontwikkelen. Els Loeb (blz. 127 t/m 140)

Aanbevolen literatuur:

- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 6. De therapeutische relatie. (blz. 187 t/m 217)
  - Hoofdstuk 7. Uitvoerige behandelstrategieën voor schema's . (blz. 219 t/m 286)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
09.30 – 10.00	Imaginatie: modusmodel	3	'Landingsoefening': in welke modus zit je nu hier, wat heb je nodig om vandaag hier aanwezig te kunnen zijn en actief mee te doen.
10.00 – 10.30	Terugkoppeling intervisiegroepen en ervaringen in het werken met Schematherapie	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking
10.30 – 11.00	Teruggave toets en bespreking basisbegrippen Schematherapie	1	Plenair bespreken van de vragen en antwoorden van de toets
11.00 – 11.30	Limit setting	4	Demonstratie en bespreking DVD 6.4 Limit setting: suïcidaliteit (8:59 min)
11.30 – 12.30	Limit setting	4	Oefenen limit setting in subgroepen met casuïstiek cursisten en plenaire nabespreking.
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 14.00	Behandelfases in Schematherapie	2	Presentatie docent
14.00 – 14.45	Van algemene behandeldoelen naar behandelplan Schematherapie	2	Bespreking in subgroepen aan de hand van de gegeven presentatie over behandelfases
14.45 – 15.30	Imaginatie met rescripting	5	Demonstratie en bespreking DVD 3: Demanding Parent: imagery rescripting (16:16 min)
15.30 – 16.30	Imaginatie met rescripting	5	In tweetallen oefenen aan de hand van een eigen ervaring en plenaire nabespreking
16.30 – 16.45	Afronding bijeenkomst, bespreken van het geleerde	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur
- Uitvoeren van empathische confrontatie, limitsetting en meerstoelen-techniek en bespreken in intervisie

Opdracht intervisiegroep:

- Bespreek wat goed gaat in de schematherapie sessies in de eigen praktijk. Denk aan: limited reparenting, empathische confrontatie, limitsetting, cognitieve technieken, experiëntiële technieken en gedragstechnieken. (leerdoel 4 en 5)
- Bespreek de ervaringen met de attitude van schematherapeut (leerdoel 4 en 5)
- Maak gezamenlijk een ludieke presentatie van één van de ingeleverde casussen voor de vierde bijeenkomst van ongeveer 15 minuten.

Bijeenkomst 4

Onderwerpen:

- Gedragsexperimenten
- Bordeline persoonlijkheidsstoornis en de boze kindmodus
- Crises
- Het versterken van de Gezonde volwassene

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist kennis over de ontwikkeling van de Gezonde Volwassene (Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)
2. herkent de cursist de meest voorkomende schema's en het modusmodel bij de Bordeline persoonlijkheidsstoornis
3. heeft de cursist geoefend met limited reparenting, empathische confrontatie en limitsetting met experiëntiële technieken

(Behandeling)

4. heeft de cursist kennis genomen van hoe gedragsexperimenten opgezet kunnen worden en in op welke momenten deze in de behandeling uitgevoerd kunnen worden.
5. herkent de cursist de boze kindmodus en heeft de cursist geoefend met de modus-dialogoog
6. heeft de cursist handvatten in het omgaan met terugval

Literatuur (96 blz.):

- Arntz, A. & Jacob, G. (2012). *Schematherapie. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Nieuwezijds.
  - Hoofdstuk 7. Boze en impulsieve-kind modi behandelen. (blz. 179 t/m 200)
  - Hoofdstuk 8. Disfunctionele-ouder modi behandelen. (blz. 201 t/m 226)
  - Hoofdstuk 9. De gezonde-volwassenemodus versterken. (blz. 227 t/m 236)
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 1. Introductie van de Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Anne-Marie Claassen en Silvia Pol (blz. 3 t/m 15).
  - Hoofdstuk 3. Psychotherapeutische interventies gericht op de Gezonde Volwassene. Anne-Marie Claassen (blz. 37 t/m 52)
  - Hoofdstuk 15. Groepsschematherapie voor de bordeline persoonlijkheidsstoornis Farrell en Shaw. M. Rocher en O. Brand-de Wilde. (blz. 221 t/m 233)

Aanbevolen literatuur:

- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2013). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 5. Gedrag patronen doorbreken. (blz. 155 t/m 186)
  - Hoofdstuk 9. Schemagerichte therapie voor de borderline persoonlijkheidsstoornis (blz. 323 t/m 392)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
09.30 – 09.45	Oefening	1	Experiëntiële techniek: gezonde volwassene
09.45 – 10.30	Terugkoppeling intervisiegroepen en ervaringen in het werken met Schematherapie	Integratie leerdoelen	Plenaire bespreking
10.30 – 11.00	Borderline persoonlijkheidsstoornis en boze kind modus	2 en 5	Demonstratie en bespreking DVD 1: Angry child: general strategy (9:11 min.) óf rollenspel door docent
11.00 – 11.45	Modus-dialoog en limited reparenting bij Bordeline persoonlijkheidsstoornis	2 en 5	Oefenen limited reparenting met stoelendialoog bij boze-kindmodus
11.45 – 12.30	Gedragsexperimenten	4	Korte presentatie docent en in subgroepen in rollenspel gedragsexperiment bespreken
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 14.00	Behandeling: het versterken van de gezonde volwassene	1	Presentatie docent. Bekijken en bespreken: An experiment in gratitude: The science of happiness (7:14 min, youtube)
14.00 – 15.00	Terugval in destructieve coping én het geleerde in de praktijk brengen	3 en 6	Gezamenlijk rollenspel waarin iedere 2 minuten de cursisten één voor één van elkaar de rol van therapeut overnemen bij een cliënt die terugvalt in destructieve coping
15.15 – 16.30	Eindpresentatie	Integratie leerdoelen	Presentatie casuïstiek intervisiegroepen
16.15 – 16.30	Afscheid	Integratie leerdoelen	Imaginatieoefening: wat neemt de cursist mee.
16.30 – 16.45	Evaluatie		Plenaire bespreking (evaluatieformulier invullen)

VERVOLGDEEL: Bijeenkomst 5 t/m 8

Bijeenkomst 5

Onderwerpen:

- Fasegericht werken: achtergrond van het werken met fases en startfase: veiligheid voor alles
- Schematherapie in de groep
- Schematherapie in een (dag)klinisch behandelmilieu

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst
(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist kennis verworven m.b.t. groepsschematherapie en schematherapie in een (dag)klinische behandel milieu;
(Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)
2. heeft de cursist zicht op de behandelfasen en het proces van behandeling;
(Behandeling)
3. heeft de cursist gereflecteerd op eigen handelen en limited reparenting in de verschillende behandelfasen;
4. heeft de cursist geoefend met een meerstoelentechniek in een groepsschematherapie;
5. heeft de cursist geoefend met empathische confrontatie en limitsetting bij niet nakomen van afspraken.

Literatuur (98 blz.):

- Reubsamet, R.J. (2018). *Schematherapie: werken met fases in de klinische praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
Hfd.1 Achtergrond in het werken met fases (blz 1 t/m 28)
Hfd. 2 Startfase: veiligheid voor alles (blz 29 t/m 60)
- Farrell, J.M., & Shaw, I.A. (2012), *Schematherapie in de klinische praktijk*
  - Hoofdstuk 3. Het behandelprogramma voor geïntegreerde schematherapie (blz. 21 t/m 47)
- Muste E., Weertman, A. & Claassen, A. (2009). *Handboek Klinische Schematherapie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
  - Hoofdstuk 2. Centrale begrippen binnen klinische schematherapie. 2.3 t/m 2.4 (blz 24 t/m 28)
  - Hoofdstuk 5. Het milieutherapeutische arrangement voor klinische schematherapie. W. Edens en J.A. Kerstens. (blz. 59 t/m 77)

Aanbevolen literatuur:

- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 15. Groepsschematherapie voor de bordeline persoonlijkheidsstoornis Farrell en Shaw. M. Rocher en O. Brand-de Wilde. (blz. 221 t/m 233)
- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 8. De Gezonde Volwassene in het multidisciplinaire team. Anne-Marie Claassens en Silvia Pol (blz. 113 t/m 125)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
9.30 – 10.00	Verbindingsoefening		
10.00 – 11.00	Competentieontwikkeling	1	Bespreken van ervaringen met uitvoering van schematherapie, bijeenkomsten intervisiegroep. Welke competenties zijn goed in ontwikkeling en welke verdienen in dit vervolgdeel de aandacht. (Maak gebruik van de Schema Therapy Rating Scale)
11.00. – 11.30	Behandelfasen in Schematherapie	2	Presentatie docent: behandelfasen en proces in schematherapie
11.30 – 12.00	Empathisch confronteren individueel startfase oefenen	2 en 3	
12.00 – 12.30	Oefening uit boek uitvoeren	2 en 3	
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 13.45	Groepsschematherapie	1	Uitvoeren speelse oefeningen in de cursusgroep
13.45 – 14.15	Groepsschematherapie ambulant en in (dag)klinische setting	1	Presentatie docent: Schematherapie in groepen en in (dag)klinische setting
14.15 – 15.00	Groepsschematherapie	1 en 4	Plenair oefenen met meerstoelentechniek in de groepsschematherapie
15.00 – 15.30	Groepsschematherapie	1	Demonstratie en bespreking DVD Farrell en Shaw
15.30 – 16.30	Farrell en Shaw oefening, contact kwetsbaar kind en troosten in de groep		
16.30– 16.45	Afronden cursusdag en bespreken huiswerk		Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur

Opdracht intervisiegroep:

- Bespreken van het thema 'limited reparenting en grenzen stellen' (leerdoel 3 en 5)
- Oefenen met empathische confrontatie en waar nodig met limitsetting (leerdoel 5)
- Bespreken voortgang eindopdracht

Bijeenkomst 6

Onderwerpen:

- Fase 2: laat je zien!
- Behandeling van trauma binnen Schematherapie
- Gebruik van empathische confrontatie bij kindmodi
- Gebruik van imaginatie en rescripting;
- ImRs als stand alone behandeling

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist gereflecteerd op de eigen ontwikkeling als Schematherapeut en heeft de cursist leerdoelen geformuleerd voor de vervolgcursus;
  2. kent de cursist technieken die gebruikt worden bij traumabehandeling;
- (Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)
3. is de cursist op de hoogte van meerdere methodieken (EMDR, IE, imaginatie, ImRs)
  4. weet de cursist welke technieken en interventies wanneer in te zetten

(Behandeling)

5. heeft cursist geoefend met imaginatie met rescripting;
6. heeft de cursist de vaardigheid in uitvoeren van de meerstoelentechniek en de imaginatie-oefening vergroot.
7. Heeft de cursist geoefend met empathische confrontatie
8. Heeft de cursist geoefend met ImRs

Literatuur (91 blz.):

- Reubsaet, R.J. (2018). Schematherapie: werken met fases in de klinische praktijk. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Hoofdstuk.3 Tweede fase: laat je zien (blz 61 t/m 96).
- Driessen, A. & ten Broeke, E (2014). Schematherapie en EMDR gecombineerd bij complexe PTSS. *Gedragstherapie*, 47, 232-249.
- Hummel, L en Driessen A, Traumabehandeling met het schemamodusmodel en EMDR, uit *Gedragstherapie* september 2018 (blz 186-206)
- Jackie June ter Heide, Rolf Kleber en Trudy Mooren, Complex trauma en complexe PTSS: Wat is het en wie heeft het *Tijdschrift voor Psychotherapie* 2014 (blz 347-359)
- Raabe e.a. Imagery rescripting as stand-alone treatment for posttraumatic stress disorder related tot childhood abuse, uit *journal of behavior therapy and experimental psychiatry* 48 (2015) blz 170-176

Aanbevolen literatuur:

- Shapiro, Francine (Ed), (2002). *EMDR as an integrative psychotherapy approach: Experts of diverse orientations explore the paradigm prism*. Washington, DC, US: American Psychological Association
  - Combining EMDR and Schema-focused therapy: the whole may be greater than the sum of the parts. J. E. Young, W.M. Zangwil & E.W. Behary (blz 181-208)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
9.30 – 10.00	Oefening		
10.00 – 10.30	Terugkoppeling intervisiegroepen en ervaringen in het werken met Schematherapie en trauma		Plenaire bespreking
10.30 – 10.45	Behandelfasen in Schematherapie. Tweede fase: Laat je zien	2	Presentatie docent: behandelfasen en proces in schematherapie
10.45 – 11.00	Empathische confrontatie tweede fase individueel	6	Subgroepjes
11.00-11.45	Traumabehandeling binnen Schematherapie	7	Presentatie docent: het gebruik van de verschillende technieken (IR, IE en EMDR, schrijftherapie) m.b.t. trauma en het gebruik daarvan in Schematherapie
11.45 – 12.30	Traumabehandeling binnen Schematherapie	7 en 8	Oefenen met imaginatie met rescripting in subgroepen a.d.h.v. eigen casuïstiek waarin trauma expliciet een rol speelt
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 14.15	Meerstoelentechniek: straffende ouder aanspreken, op afstand zetten en wegsturen, ruimte maken voor kindmodi	6	Plenair
14.15 – 15.15	Imagery Rescripting bij vroegkinderlijk trauma		Presentatie docent en demonstratie
15.15 – 16.30	Vervolg ImRs		Oefenen Imagery rescripting in subgroepjes
16.30 – 16.45	Afronden cursusdag en bespreken huiswerk		Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur

Opdracht intervisiegroep:

- Oefenen met limit setting (leerdoel 9)
- Bespreken voortgang leerdoelen (leerdoel 1)

Bijeenkomst 7

Onderwerpen:

- Cluster C persoonlijkheidsproblematiek
- Hardnekkige angst- en stemmingsklachten
- Historisch rollenspel
- Narcistische persoonlijkheidsproblematiek
- Limit setting

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

1. heeft de cursist kennis van modimodellen bij DSM cluster C-problematiek;
2. heeft de cursist een idee over hoe de modimodellen bij diverse hardnekkige DSM as-I problematieken er uit kunnen zien;
3. heeft de cursist een indruk van anti-sociale persoonlijkheidsproblematiek:
(Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)
4. heeft de cursist kennis van de techniek 'Historisch rollenspel' en kan de cursist deze interventie opnemen in het behandelplan;
5. kan de cursist de oudermodi onderscheiden;
6. kent de cursist het modusmodel van de Narcistische persoonlijkheidsstoornis;
7. heeft de cursist inzicht verworven in de modus 'Zelfverheerlijker' en modus 'pest en aanval';

(Behandeling)

8. heeft cursist geoefend met de techniek 'Historisch rollenspel' bij een casus waarin copingmodus 'de willoze inschikkelijke' een belangrijke rol speelt;
9. heeft de cursist de vaardigheid in uitvoeren van de meerstoelentechniek en de imaginatie-oefening vergroot.
10. heeft de cursist geoefend met limitsetting bij de modus 'Zelfverheerlijker' en zicht gekregen op de eigen coping met deze modus en hoe daarmee om te gaan;

Literatuur (109 blz.):

- Aalders, H. & Dijk, J. van (2012). *Schemagerichte therapie in de praktijk*. Amsterdam: Hogrefe Uitgevers.
  - Hoofdstuk 3. Schemagerichte therapie bij recidiverende depressies. (blz. 39 t/m 54)
  - Hoofdstuk 6. Schemagerichte therapie bij een combinatie van as-I en as-II problematiek. (blz. 89 t/m 106)
- Vreeswijk, M. van, Broersen, J. & Nadort, M. M. (eds.) (2012). *The Wiley-Blackwell Handbook of Schema Therapy. Theory, Research and Practices*. Chicester: Wiley-Blackwell, Chapter 10. Schema Therapy for Cluster C Personality Disorders. A. Arntz (p. 397 – 414)
- Vreeswijk, M. van, Broersen, J. & Nadort, M.M. (2008). *Handboek Schematherapie, theorie, praktijk en onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
  - Hoofdstuk 11. Schematherapie voor Forensische Patiënten. D. Bernstein, M. de Vos en A. Arntz. (blz. 123 t/m 129)
- Young, J. E., Klosko J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 10. Schematherapie voor de narcistische persoonlijkheidsstoornis. (blz 392 t/m 444)
- Bernstein, D. , Arntz, A. & de Vos, M.E. (2007). Schemagerichte therapie in de forensische setting. Theoretisch model en voorstellen voor best clinical practice. *Tijdschrift voor psychotherapie*, 33, 2, blz. 120-139.

Aanbevolen literatuur:

- Renner, F., Arntz, A., Leeuw, I., Huibers, M. *Behandeling van chronische depressie met schematherapie*, Tijdschrift voor Psychotherapie Uitgave 4/2014
- Voncken, Marisol, Remco van der Wijngaarden en Hannie van Genderen, *Angstbehandeling bij patiënten met een comorbide persoonlijkheidsstoornis*, uit Gedragstherapie december 2013 (blz. 287-302)

Programma:

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
9.30 – 9.45	Terugkoppeling intervisiegroepen en ervaringen in het werken met Schematherapie		Plenaire bespreking
9.45 – 10.15	Cluster C persoonlijkheidsproblematiek	1	Presentatie docent: Modi-modellen cluster C-problematiek (afhankelijk, ontwijkend en obsessief-compulsief)
10.15 – 11.00	Historisch rollenspel	4	Demonstratie en bespreking Historisch rollenspel inclusief DVD 7.1 Historisch rollenspel (25:01 min.)
11.00 – 12.00	Historisch rollenspel en modus 'Willoze inschikkelijke'	4, 8	Oefenen met het bewerken van de modus 'Willoze inschikkelijke' m.b.v. historisch rollenspel
12.00 – 12.30	Oudermodi onderscheiden	5	Demonstratie en bespreking oudermodi DVD 5: Mode Examples: Parent modes. Punitive Parent (0:44 min.), Guilt Inducing Parent (1:24 min.), Demanding Parent (2:09 min.)
12.30 – 13.15	<i>pauze</i>		
13.15 – 13.45	Hardnekkige klachten, as-I problematiek, zoals depressie, angstklachten, eetstoornissen	2	Presentatie docent: hardnekkige as-I problematiek en modimodellen
13.45 – 15.15	Imaginatie met rescripting bij depressieve klachten	2, 4	Oefenen met imaginatie met rescripting bij somberheid in subgroepen
15.15 – 15.30	Narcistische persoonlijkheidsstoornis	3, 6,7	Presentatie docent: het modusmodel van de narcistische persoonlijkheidsstoornis en de modus 'zelfverheerlijker'
15.30 – 16.00	Narcistische persoonlijkheidsstoornis	6, 7,10	Demonstratie en bespreking DVD 2: Self Aggrandizer: empathic confrontation (7:14 min.)
16.00 – 16.30	Limit setting	7 en 10	Oefenen met limit setting bij grensoverschrijdend gedrag
16.30 – 16.45	Afronden cursusdag en bespreken huiswerk		Plenaire bespreking

Huiswerk:

- Lezen literatuur
- Voorbereiden eindopdracht

Opdracht intervisiegroep:

- Oefenen met historisch rollenspel (leerdoel 3 en 5)
- Bespreken van mogelijkheden van toepassen Schematherapie bij cluster C-persoonlijkeheidsproblematiek en as-I problematiek in eigen praktijk (leerdoel 1 en 2)
- Bespreken voortgang eindopdracht

Bijeenkomst 8

Onderwerpen:

- Eindtoets: demonstratie schematherapeutische techniek
- Het afronden van het behandelproces en het beëindigen van een behandelrelatie.
- Terugval en het versterken van de Gezonde Volwassene
- Afscheid

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst

(Algemene schematheorie)

(Indicatiestelling, diagnostiek, psycho-educatie, casusconceptualisatie/modimodel en behandelplan)

1. heeft de cursist zicht op wat in de afrondingsfase van de behandeling verwacht kan worden en kan de cursist dit in het behandelplan opnemen;

(Behandeling)

2. heeft de cursist de vaardigheid in het uitvoeren van een schematherapeutische techniek getoond;
3. kent de cursist technieken die gebruikt kunnen worden om de Gezonde Volwassene te versterken;
4. weet de cursist wat te doen bij terugval.

Literatuur (74 blz):

- Reubsaet, R.J. (2018). Schematherapie: werken met fases in de klinische praktijk. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hoofdstuk 4 Derde fase: doe het zelf (blz 97 t/m 128).
- Hoofdstuk 5 Eindfase: leef je leven (blz 129 t/m 162)

Aanbevolen literatuur:

- Claassen, A.M. & Pol, S. (red.) (2015). *Schematherapie en de Gezonde Volwassene. Positieve technieken uit de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  3. Psychotherapeutische interventies gericht op de Gezonde Volwassene. (blz. 37 t/m 52)

Programma:

Afhankelijk van het aantal cursisten en aanwezigheid tweede docent zal een gedeelte of de gehele dag besteed worden aan de eindopdracht. Ook kan er een extra dagdeel worden besteed aan de eindopdracht.

Tijd (min.)	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
9.30 – 10.00	Terugval en het versterken van de Gezonde Volwassene	1,3 en 4	Bespreken van het omgaan met terugval en het versterken van de gezonde-volwassenmodus
10.00 – 10.30	Het versterken van de Gezonde Volwassene	3	Oefenen in subgroepen met technieken om de Gezonde Volwassene te versterken
10.30 – 11.00	Afrondingsfase behandeling	1	bespreken laatste gesprekken en afscheid nemen. Welke experiëntiële technieken kun je hierbij gebruiken?
11.00 – 12.30	Eindtoetsen cursisten		Uitvoeren van schematherapeutische techniek op beeldmateriaal opgenomen of in de cursusgroep (30

			minuten per cursist)
12.30– 13.00	<i>pauze</i>		
13.00 – 16.30	Eindtoetsen cursisten		Uitvoeren van schematherapeutische techniek op beeldmateriaal opgenomen of in de cursusgroep (30 minuten per cursist)
16.30 – 16.45	Afronden cursusdag en eindevaluatie		Plenaire

